

Iepenzonnetje, *Caloplaca luteoalba*, stapt over op populier

L.B. (Laurens) Sparrius

Vrijheidslaan 27, 2806 KE Gouda (sparrius@blwg.nl)

Abstract: Orange-fruited elm-lichen, *Caloplaca luteoalba*, switches to poplar

Recent findings of the endangered lichen *Caloplaca luteoalba* are on poplar instead of elm, the tree species it has been mostly confined to in the Netherlands and surrounding countries.

Het iepenzonnetje is een al jarenlang ernstig bedreigde soort in Nederland en omliggende landen, vooral omdat de soort gebonden is aan bastwonden van oude iepen.

Caloplaca luteoalba is te herkennen door het gladde, witte thallus met kleine donker oranje apotheciën, die kratervormig beginnen en uiteindelijk een platte schijf met een dunne rand vormen. Een afbeelding staat in Van Herk & Aptroot (2004).

In Nederland was de soort recent alleen nog bekend van iepen nabij Sexbierum, maar ook van een populier op Walcheren (vondsten van Maarten Brand). In de eerste helft van de twintigste eeuw waren er veel meer vindplaatsen op iepen in de binnenduinstrand. Deze plaatsen zijn stuk voor stuk verdwenen door de iepziekte.

In 2000 ontdekte ik *Caloplaca luteoalba* op een populier in bosje in het duingebied achter Kraantje Lek en in 2005 zelfs op een populier op het duin naast de uitspanning zelf: allebei in kilometerhok 100-488 (zie kaart). Populieren en lindes op deze plekken zijn al diverse malen goed onderzocht (o.a. Weeda 1990). Het gaat dus duidelijk om nieuwe vestigingen. Op de locatie die in 2000 werd ontdekt, een populier vlak langs een fietspad, komt de soort nog steeds met ruim 5 dm² voor, zo kon worden vastgesteld tijdens een zoektocht op 28 maart 2005 (met Maaïke Vervoort, Olivier Daillant en de auteur). De nieuwe vondst uit 2005 betreft twee scheve populieren op een duintop, temidden van kaal duinzand. De epifytenbegroeiing bestond vooral uit *Xanthoria parietina* (Groot dooiermos), *Candelariella vitellina* (Grove geelkorst), *Phaeophyscia orbicularis* (Rond schaduwmos) en het levermos *Metzgeria*

furcata (Boomvorkje), geen echte bijzonderheden dus. De soort is op beide bomen niet beperkt tot hout van bastwonden, maar groeit ook in grote hoeveelheden op schors. Beide bomen worden veel beklommen door spelende kinderen. Op lindes op dezelfde plek groeien nog steeds veel zeldzame korstmossen, waaronder *Bacidia rubella* (Iepenknopjeskorst), *Pertusaria coccodes* (Bleek speldenkussentje) en *Physconia perisidiosa* (Duinrijpmos). Op populier komt in de omgeving plaatselijk ook *Normandina acroglypta* (Parasietkorst) voor, die eveneens vooral aan oude iepen gebonden is.

○ *Caloplaca luteoalba*

De overstap van lepenzonnetje naar een minder bedreigde boomsoort zou wel eens de redding voor het voorkomen in Nederland kunnen betekenen. Omdat er nog veel scheve populieren in het duin staan, lijkt de soort zich in Overveen en omgeving goed te kunnen handhaven. Voor lichenologen betekent deze vondst dat we goed moeten opletten of we de soort ook elders in de duinen op oude populieren en abelen kunnen vinden.

Literatuur

Van Herk, C.M. & A. Aptroot (2004). Veldgids Korstmossen. KNNV Uitgeverij.
 Weeda, E.J. (1990). De zaterdagexcursie naar Middenduin bij Overveen op 25 november 1989. Buxbaumiella 23: 37–45.